Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай қызмет көрсету саласының колледжі» КМҚК

КЕЛІСІЛДІ
Қостанай облысы әкімдігі
білім басқармасының
«Қостанай қызмет көрсету саласының
колледжі» КМҚК бастауыш кәсіподақ
ұйымының төрағасы
_____ Е.А Бимаганбетов.
2026 ж. «01» 09

БЕКІТЕМІН
Қостанай облысы әкімдігі
білім басқармасының
«Қостанай қызмет көрсету саласының
колледжі» КМҚК
директоры
_____ Д.Б. Жанарсланова
2026 ж. «__» _____

КОЛЛЕДЖДІҢ АҒАШ ҰСТАСЫНА АРНАЛҒАН ЕҢБЕКТІ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы нұсқаулық Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне, қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі нормативтік-құқықтық актілерге сәйкес әзірленген және колледждің ағаш ұстасы үшін орындауға міндетті болып табылады.
1.2. Осы нұсқаулықтың мақсаты – жұмысшының қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету, өндірістік жарақаттанудың, кәсіби аурулардың алдын алу, сондай-ақ колледж аумағында және үй-жайларында ағаш ұстасы және столярлық жұмыстарды тиімді әрі қауіпсіз орындау.
1.3. Ағаш ұстасы лауазымына дербес жұмысқа 18 жасқа толған, міндетті алдын ала (жұмысқа қабылданған кезде) және мерзімді медициналық тексеруден, еңбекті қорғау бойынша кіріспе нұсқамадан, жұмыс орнындағы бастапқы нұсқамадан, сондай-ақ тағылымдамадан және еңбекті қорғау мәселелері бойынша білімін тексеруден өткен тұлғалар жіберіледі.
1.4. Ағаш ұстасы колледждің ішкі еңбек тәртібі ережелерін, өнеркәсіптік санитария талаптарын, өрт және электроқауіпсіздік ережелерін, сондай-ақ механикаландырылған және қолмен ағаш өңдеу құралын қауіпсіз пайдалану ережелерін білуге және қатаң сақтауға міндетті.
1.5. Ағаш ұстасы үшін негізгі қауіпті және зиянды өндірістік факторлар: станоктардың механизмдердің және қол электр құралының қозғалатын элементтері; ұшатын ағаш бөлшектері, жоңқа, жаңқа және ұнтақталған ағаш; дайындамалар мен құралдардың бетіндегі өткір жиектер, ернеулер мен кедір-бұдырлар; жұмыс аймағы ауасындағы ағаш шаңының жоғары шоғырлануы; зақымдалған электр құралымен жұмыс істеу кезінде электр тогымен зақымдану қаупі; ормандарда, подмостарда немесе стремянкаларда жөндеу жұмыстарын орындау кезінде биіктіктен құлау; ауыр сүрек материалдары мен дайын конструкцияларды жылжыту кезіндегі физикалық жүктемелер.
1.6. Жұмысшы белгіленген нормаларға сәйкес жеке қорғаныс құралдарымен (ЖҚҚ) қамтамасыз етілуі тиіс: арнайы киіммен (мақта-қағаз костюм), сырғанамайтын табаны бар қорғаныш аяқ киіммен, қорғаныш көзілдіріктермен немесе қалқандармен (көзді жоңқадан қорғау үшін), респиратормен (ағашты тегістеу кезінде) және қорғаныш қолғаптармен.

1.7. Колледж аумағында ағаш ұстасына алкогольдік ішімдіктерді, есірткі және уытты заттарды тұтынуға, сондай-ақ мас күйінде болуға қатаң тыйым салынады.
1.8. Ағаш ұстасы өзіне сеніп тапсырылған жабдықтың, станоктардың, верстактардың, қол құралы мен материалдардың сақталуы, сондай-ақ еңбекті қорғау талаптарының сақталуы үшін дербес жауапкершілік көтереді. Ережелерді бұзу ҚР заңнамасына сәйкес тәртіптік, әкімшілік немесе өзге де жауапкершілікке әкеп соқтырады.

2. Жұмыс басталғанға дейінгі қауіпсіздік талаптары

2.1. Ауысым бастар алдында ағаш ұстасы жұмыс орнында нұсқамадан өтуі (бір реттік қауіптілігі жоғары жұмыстарды орындау кезінде – мақсатты нұсқама) және өз физикалық денсаулық жағдайын бағалауы тиіс. Ауру белгілері немесе қатты шаршау анықталған кезде басшылыққа хабарлау.
2.2. Белгіленген арнайы киімді кию, жең ауыздарын түймелеу, киімнің салбырап тұрған ұштарын жинау, қажетті жеке қорғаныс құралдарының (көзілдірік, қолғап, респиратор) ақаусыздығын дайындау және тексеру.
2.3. Жұмыс орнының, столярлық верстактың және іргелес аймақтың жай-күйін мұқият тексеру. Өту жолдарының пилома материалдармен, ағаш қалдықтарымен және бөтен заттардың постыланбағанына, ал едендердің құрғақ әрі таза екеніне көз жеткізу.
2.4. Қол столярлық және ағаш ұстасы құралының (балталардың, аралардың, қашаулардың, фуганоктардың, балғалардың) ақаусыздығын тексеру. Құралдардың тұтқалары тегіс, жарықтары мен сынықтары жоқ, жұмыс бөлігімен тығыз және сенімді түрде жалғануы тиіс.
2.5. Электрлендірілген құралды (электр сүргілерді, дискілі араларды, дрельдерді, шуруповерттерді) пайдалану кезінде сыртқы тексеру жүргізу: корпустың тұтастығын, қоректендіру кабелінің, штепсельдік ашаның, қорғаныш кожухтардың ақаусыздығын және оқшаулаудың сенімділігін тексеру. Сымы зақымдалған құралды пайдалануға қатаң тыйым салынады.
2.6. Стационарлық ағаш өңдеу жабдығының жұмысқа қабілеттілігін тексеру (шеберханаларда болған жағдайда): қорғаныш қоршауларының, сыналайтын пышақтардың бар екеніне және бекітілу беріктігіне, жерге тұйықтау мен іске қосу түймелерінің ақаусыздығына көз жеткізу.
2.7. Жұмыс аймағының жеткілікті түрде жарықтандырылғанына көз жеткізу. Қажет болса, жергілікті шырақтардың орналасуын реттеу.
2.8. Шеберханада бастапқы өрт сөндіру құралдарының (өрт сөндіргіштердің, құм салынған жәшіктердің) бар екенін және қолжетімділігін, сондай-ақ алғашқы көмек көрсететін дәріқобдишаның жиынтықтылығын тексеру.
2.9. Егер колледждің оқу аудиторияларында немесе дәліздерінде жұмыстарды орындау жоспарланса, ағаш ұстасы әкімшілікпен уақытын алдын ала келісуі, ескерту белгілерін немесе қоршауларды қоюы және жұмыс аймағының студенттер үшін толығымен қолжетімсіз екеніне көз жеткізуі тиіс.
2.10. Құралдың, станоктардың, желдету жүйелерінің немесе электр сымдарының ақаулары анықталған кезде жұмысқа кіріспеу, шаруашылық бөлімі жөніндегі директордың орынбасарына немесе еңбекті қорғау жөніндегі инженерге дереу баяндау және ақаулар толығымен жойылғанша күту.

3. Жұмыс уақытындағы қауіпсіздік талаптары

3.1. Жұмыс уақытында ағаш ұстасы технологиялық нұсқаулықтарды, жабдықты пайдалану ережелерін қатаң басшылыққа алуға және тек колледж әкімшілігі тапсырған жұмысты орындауға тиіс.

3.2. Бүкіл ауысым бойы жұмыс орнында тазалық пен тәртіпті сақтау, үстел мен верстактан үгінділерді, жоңқаларды және ағаш кесінділерін арнайы щеткалардың көмегімен уақтылы тазарту (шаңды ауызбен үрлеуге немесе жалаңаш қолмен сілкуге тыйым салынады).

3.3. Қолмен кесетін құралмен (қашаулармен, пышақтармен) жұмыс істеген кезде қолдың қозғалысы өзіне қарай емес, өзінен басқа бағытта болуы тиіс. Өңделетін бөлшекті верстактың қысқыштарында немесе қысу құрылғыларында сенімді түрде бекіту қажет.

3.4. Дөңгелек аралы (циркулярлық) немесе сүргілеу станоктарында жұмыс істеген кезде материалды қолмен кесу құралына дейін тікелей беруге тыйым салынады (арнайы итергіштерді пайдалану керек). Айналып тұрған дискіні немесе білікті ағаш брусокты басу арқылы тоқтатуға жол берілмейді.

3.5. Электр құралымен жұмыс аса сақтықпен жүзеге асырылуы тиіс. Электр құралын бөтен адамдарға беруге, оны қараусыз желіге қосылған күйде қалдыруға, сондай-ақ қозғалтқыш толығымен тоқтап, аша розеткадан ажыратылмайынша ара дискілерін, фрезаларды немесе бұрғыларды ауыстыруға тыйым салынады.

3.6. Ұзын өлшемді пилома материалдарды (тақталарды, брустарды) жылжыту және тасымалдау кезінде ағаш ұстасы ауыр заттарды көтеру нормаларын (ер адамдар үшін 50 кг-ға дейін) сақтауға және басқа жұмысшылармен бірге, бір қалыпта жүріп, әрекеттерін алдын ала келісе отырып тасымалдауды жүзеге асыруы тиіс.

3.7. Биіктікте ағаш ұстасы жұмыстарын орындау (терезе жақтауларын, есіктерді, шатыр немесе төбе элементтерін жөндеу) тек арнайы тұрақты ормандардан, подмостардан немесе резеңке ұштықтары бар ақаусыз стремянкалардан жүргізілуі тиіс. Кездейсоқ тіреуіштерді, бөшкелерді, үстелдерді немесе жәшіктерді пайдалануға тыйым салынады.

3.8. Ағаш ұстасы және монтаждау жұмыстары жүргізіліп жатқан аймақта студенттердің, педагогтердің немесе бөтен адамдардың болуына жол бермеу. Биіктікте жұмыс істеген кезде адамдардың жұмыс аймағының астында болуын болдырмауға ерекше назар аудару.

3.9. Мелкодисперсті шаң көп бөлінетін ағашты өңдеу кезінде (уытты ағаш түрлері, МДФ, ДСП) немесе беттерді тегістеу кезінде қорғаныш көзілдірік пен респираторды міндетті түрде қолдану, сондай-ақ жергілікті сорғыш желдеткішті қосу қажет.

3.10. Колледж аумағында ағаш қалдықтарын, үгінділерді, жоңқаларды немесе ескі жиһазды жағуға қатаң тыйым салынады. Барлық қалдықтар арнайы бөлінген контейнерлерге салынуы тиіс.

3.11. Жұмыста қолдан жасалған электр жылыту приборларын пайдаланбау, бірнеше қуатты құралды бір ұзартқышқа бір мезгілде қосу арқылы электр желісіне шамадан тыс жүктеме түсірмеу.

3.12. Тынығу үшін регламенттелген үзілістерді сақтау, шамадан тыс физикалық шаршауға және назардың шоғырлануын жоғалтуға жол бермеу.

3.13. Денсаулық жағдайы нашарлаған, буындарда, көзде ауырсыну пайда болған немесе микрожарақат алған кезде жұмысты дереу тоқтату және колледждің медициналық пунктіне жүгіну.

4. Апатты жағдайлардағы қауіпсіздік талаптары

4.1. Столярлық шеберханада жану белгілері, түтін шығу, күйік иісі немесе электр сымдарының ұшқындауы анықталған кезде ағаш ұстасы барлық жұмысты дереу тоқтатуға, жабдықты бас рубильникпен тоқтан ажыратуға, 101 немесе 112 телефоны арқылы өрт сөндіру қызметін шақыруға және колледж әкімшілігіне баяндауға міндетті.
4.2. Егер өрт ошағы шағын болса және өмір мен денсаулыққа тікелей қауіп төндірмесе, бастапқы өрт сөндіру құралдарының (ұнтақты немесе көмірқышқыл газы өрт сөндіргіштерінің, құмның) көмегімен өртті сөндіруге кірісу.
4.3. От таралған және қатты түтін шыққан кезде оттегінің келуін болдырмау үшін есіктерді тығыз жаба отырып, эвакуациялау сызбасы бойынша үй-жайдан дереу шығу және студенттер мен персоналға эвакуациялауға көмектесу.
4.4. Қызметкерлердің немесе студенттердің бірін электр тогы соққан жағдайда электр қуатын дереу ажырату (автоматты сөндіру немесе ашаны суырып алу) қажет, бұл мүмкін болмаған кезде – құрғақ ағаш таяқтың немесе басқа оқшаулау заттарының көмегімен зардап шеккенді ток әсерінен босату, жедел жәрдем (103) шақыру және бірінші доврачебная көмек көрсету.
4.5. Инженерлік желілерде авариялар туындаған кезде (жылыту, ыстық немесе суық сумен жабдықтау, кәріз құбырларының жарылуы) ағаш ұстасы су басу аймағындағы барлық электр приборларын ажыратуға, шаруашылық бөлімі жөніндегі директордың орынбасарына хабарлауға және запорлық арматураны (вентильдерді) жабу бойынша қолдан келген шараларды қабылдауға тиіс.
4.6. Ағаш өңдеу станогы кенеттен бұзылған, ара дискісі тығырыққа тірелген, қатты діріл, бөтен шу немесе жанған оқшаулау иісі пайда болған кезде авариялық тоқтату түймесін («Стоп») дереу басу, приборды тоқтан ажырату және техникалық маманды шақыру.
4.7. Жарақат алған кезде (терең кесіп алу, шаншу, құралдардан жарақат алу, аяққа заттардың құлауы) ағаш ұстасы жұмысты тоқтатуы, алғашқы көмек көрсету дәрікобдишасының құралдарын пайдалануы (жарақатты өңдеу, таңу, суық басу), колледж басшылығына хабарлауы және дәрігерге жүгінуі тиіс.
4.8. Жұмыс орнында немесе колледж аумағында күдікті иесіз заттар (сөмкелер, пакеттер, сымдары бар қораптар) анықталған кезде оларға тиіспеу, оларды жылжытпау, адамдарды үй-жайдан дереу эвакуациялау, колледж басшылығына және 102 телефоны бойынша полицияға хабарлау.
4.9. Агрессивті түрде бағытталған келушілермен немесе бөтен адамдармен жанжалды жағдайлар туындаған кезде жұмыстарды орындауды тоқтату, кесетін құралды қауіпсіз жерге қою, сөз таластырмау, колледждің күзет қызметкерлерін шақыру немесе дабыл түймесін басу.

5. Жұмыс аяқталғаннан кейінгі қауіпсіздік талаптары

5.1. Ауысым аяқталғаннан кейін ағаш ұстасы штепсельдік ашаларды розеткалардан суырып алу арқылы пайдаланылған барлық механикаландырылған құралдарды, станоктар мен приборларды электр желісінен ажыратуға міндетті.

5.2. Столярлық верстактарды, станоктар мен жабдықтарды щетка-сыпырғышты пайдалана отырып, ағаш шаңынан, үгінділер мен жоңқалардан мұқият тазарту. Барлық ағаш қалдықтарын жинау және оларды колледж аумағындағы арнайы бөлінген қоқыс контейнерлеріне шығару.

5.3. Жұмыс орнын ретке келтіру, қол құралын сақтау орындарына (шкафтарға, құрал-саймандар жәшіктеріне, стеллаждарға) ұқыпты жинау, құралдардың өткір жиектері қорғалғанына немесе ішке қарап тұрғанына көз жеткізу.

5.4. Пайдаланылмаған пилома материалдарды, желімді, лак-бояу материалдарын және бекіту элементтерін жинау, оларды құрғақ, құлыптанатын желдетілетін қойма үй-жайларына немесе шкафтарға алып тастау.

5.5. Арнайы киім мен аяқ киімді шешу, оларды үгінділер мен шаңнан тазарту, арналған гардероб шкафына салу. Қол мен бетті жылы сумен және сабынмен мұқият жуу, қажет болған жағдайда душ қабылдау.

5.6. Шеберхана мен жұмыс аймақтарын мұқият қарап шығу: үгінділердің жану ошақтарының, розеткалардың ұшқындауының, судың ағуының немесе жабылмай қалған терезелердің жоқтығына көз жеткізу.

5.7. Қыс мезгілінде сыздың, ылғалдың түсуіне және жылыту радиаторларының қатып қалуына жол бермеу үшін шеберханадағы барлық терезелер мен желдеткіштерді жабу.

5.8. Шаруашылық бөлімі жөніндегі директордың орынбасарына (немесе кезекші әкімшіге) жұмыс барысында анықталған жабдықтың барлық ақаулары, жиһаз дефектері немесе бақылауды талап ететін аяқталмаған жөндеу жұмыстары туралы баяндау.

5.9. Шеберхананы кілтпен жабу, жасанды жарықтандыруды өшіру және кілтті колледждің вахта/күзет бекетіне қол қойып тапсыру.

6. Жауапкершілік

6.1. Ағаш ұстасы осы нұсқаулықтың талаптарын, өрт қауіпсіздігі және электрқауіпсіздік ережелерін орындамағаны немесе тиісінше орындамағаны үшін Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес дербес тәртіптік, материалдық және өзге де заңи жауапкершілік көтереді.

6.2. Колледж мүлмінің бүлінуіне, оқу процесінің тоқтатылуына, авариялларға немесе басқа қызметкерлер мен студенттердің денсаулығына зиян келтіруге әкеп соққан еңбекті қорғау ережелерін бұзғаны үшін ағаш ұстасы салдарының ауырлығына байланысты әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілікке тартылады.

6.3. Ағаш ұстасы қызметтік ақпараттың құпиялылығын қатаң сақтауға, қауіпсіздік жүйелері, коммуникациялардың орналасуы және колледждің қызметі туралы ішкі мәліметтердің үшінші тұлғаларға жария етілуіне жол бермеуге міндетті.